

21.11.2025

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö asiassa VN/22309/2023

Valtiovarainministeriön lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Oikeusministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksen yleisenä tavoitteena on parantaa koko rikosprosessiketjun viranomaisten mahdollisuuksia huolehtia rikosasioiden käsittelystä joutuisasti ja samalla huolehtia asianosaisten oikeusturvasta riittävällä tavalla.

Esityksessä ehdotetaan, että sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia uudistettaisiin. Esityksen mukaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että lain mukaisessa menettelyssä voitaisiin käsitellä rikosasiat, joista voi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta. Kuitenkin tiettyjä henkeä ja terveyttä suojaavia rikostunnusmerkistöjä rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi menettelyssä voitaisiin määrätä enintään 5 000 euron suuruinen menettämisseuraamus, asian selvittämisestä aiheutuneet päihdetutkimuskustannukset sekä ratkaista asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus.

Viranomaisten toimivallanjakoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisi voisi ratkaista lain nykyisen soveltamisalan piiriin kuuluvat rikosasiat eli sellaiset asiat, joista säädetty ankaran rangaistus on enintään kuusi kuukautta vankeutta. Loput asiat ratkaisisi syyttäjä.

Vaikutukset Tullin esitutkintaan

Pidättämiseen oikeutetun tullimiehen tai tehtävään määrätyn muun tullimiehen toimivallasta antaa sakkovaatimus, sakkomääräys ja rikesakkomääräys säädetään rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 7 §:ssä. Pykälän mukaan pidättämiseen oikeutettu tullimies tai tehtävään määrätty muu tullimies voi antaa sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen, sakkovaatimuksen ja rangaistusvaatimuksen siten kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa säädetään. Pykälää on muutettu lailla 427/2025 ja muutetun pykälän mukaan pidättämiseen oikeutettu tullimies tai tehtävään määrätty muu tullimies voi antaa

sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen ja sakkovaatimuksen noudattaen sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia. Muutos tulee voimaan 1.1.2026.

Esitysluonnoksen mukaan muutokset vaikuttaisivat poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen toimintaan siten, että niiden ratkaisuvalltaan siirtyisi nykyisin syyttäjän rangaistusmääräyksellä vahvistetut sakkorikosasiat. Muutos ei olisi esityksen mukaan suuri, koska jo nykyisin rangaistusmääräys perustuu esitutkintaviranomaisen antamaan sakkovaatimukseen, jotka syyttäjä lähes aina vahvistaa sellaisenaan, eli muutos ei olennaisesti vaikuttaisi siihen millaisia toimia esitutkintaviranomaiset asian selvittämiseksi tekevät. Esitutkintaviranomaisten toimintaan vaikuttaisi myös se, että nykyistä useampi asia voitaisiin käsitellä sakkomenettelyn kevyessä esitutkinnassa.

Valtiovarainministeriö toteaa, että Tullilta saadun tiedon mukaan laajennettuun soveltamisalaan (enintään 2 v vankeutta) kuuluu huomattava määrä tullirikoksia, jotka sinänsä täyttävät menettelyn edellytykset. Tämän kaltaisia tapauksia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa matkustajat tuovat matkatavaroissaan tai ajoneuvoissaan kieltojen tai rajoitusten alaisia tavaroita. Tullin osalta tavoiteltua tutkinnan yksinkertaistamista ja tehostamista vaikeuttaa usein kuitenkin se, että epäiltyjen joukossa on paljon henkilöitä, joiden osalta suppean esitutkinnan suorittaminen edellyttää tulkin käyttöä. Laajennetun soveltamisalan osalta käännös- ja tulkkausvaatimukset saattavat vaikeuttaa tai estää asian käsittelyä sakkomenettelyssä, jolloin osa muutoin sakkomenettelyyn soveltuvista asioista saattaa ohjautua normaaliin esitutkintaan tai sakkomenettely muista syistä viivästyä.

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että uutena toimivaltuutena ehdotetut muutokset siirtäisivät esitutkintaviranomaisille ja syyttäjille toimivaltaa päättää päihdetutkimuskustannusten määräämisestä sakon ohessa sekä ratkaista asiaan liittyvä yksityisoikeudellinen vaatimus. Esityksen mukaan kyse olisi kuitenkin sinällään asioista, joita kyseiset viranomaiset nykyisissäkin menettelyissä selvittävät. Keskeinen muutos koskisi sitä, että jatkossa ne voisivat myös ratkaista tällaiset kysymykset eikä niitä enää tarvitsisi saattaa tuomioistuinkäsittelyyn, jos asianosaiset antaisivat siihen suostumuksensa. Valtiovarainministeriö korostaa kuitenkin sitä, riittävän osaamisen varmistamiseksi esitutkintaviranomaisten laajennettu ratkaisuvallta edellyttää esitutkintaviranomaisten, muun muassa Tullin, virkamiesten lisäkouluttamista. Tämä tarve onkin esityksessä asianmukaisesti huomioitu ja tuotu esiin.

Valtiovarainministeriö toteaa Tullin osalta lopuksi, että Tulli on osallistunut aktiivisesti hallituksen esityksen valmisteluun ja Tullin näkemykset ja tarpeet on huomioitu valmistelun aikana. Valtiovarainministeriö kannattaa esitysluonnoksen tavoitteita ja siinä esitettyjä muutoksia. Esitetyillä muutoksilla on mahdollista sujuvoittaa rikosprosessia asianosaisten oikeusturva huomioiden.

Vaikutukset tiedonhallintaan

Esityksen mukaan lainmuutoksilla olisi myös jossain määrin tiedonhallintavaikutuksia ja tiedonhallintalain edellyttämät vaikutustenarvioinnit tehdään tietojärjestelmämuutosten toteuttamisen yhteydessä. Näiltä osin valtiovarainministeriö huomauttaa, että tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetty muutosvaikutusten arviointi tulee suorittaa jo muutoksen valmisteluvaiheessa. Muutosvaikutusten arvioinnin toteuttaminen jälkikäteen ei ole tarkoituksenmukaista, eikä täytä tiedonhallintalaissa muutosvaikutusten arvioinnille säädettyä vaatimusta.

Tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetään tiedonhallintayksiköiden velvollisuudesta arvioida hallinnollisten uudistusten ja tietojärjestelmien käyttöönoton vaikutuksia, jos muutoksella on olennaisia vaikutuksia tiedonhallintayksikön

tiedonhallintamallin sisältöön. Säännöksen mukaan vaikutuksia tulee arvioida suhteessa tiedonhallinnan vastuisiin, tiedonhallintalain 4 luvussa säädettyihin tietoturvallisuusvaatimuksiin, 5 luvussa säädettyihin tietoaineistojen muodostamista ja luovutustapaa koskeviin vaatimuksiin, 6 luvussa säädettyihin asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan vaatimuksiin sekä muualla laissa säädettyihin asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon, suojaan ja tiedonsaantioikeuksiin. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon tietovarantojen yhteentoimivuus sekä niiden hyödynnettävyys tietoaineistoja muodostettaessa ja käytettäessä.

Tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentissa säädetään lisäksi tiedonhallintayksikön velvollisuudesta ryhtyä arvioinnin perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin tiedonhallintamallin muuttamiseksi ja muutosten toimeenpanemiseksi.

Esityksen arvioidut tietojärjestelmäkustannukset ovat syyttäjien tietojärjestelmiin noin 90 000 euroa, poliisin ja muiden esitutkitaviranomaisten tietojärjestelmiin noin 200 000 euroa ja Oikeusrekisterikeskukselle tulisi vähäisiä kustannuksia, jos muutokset voidaan toteuttaa käynnissä olevan Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamishankkeen yhteydessä. Jos muutokset on tehtävä Oikeusrekisterikeskuksen nykyiseen täytäntöönpanotietojärjestelmään, tietojärjestelmämuutosten kustannukset olisivat noin 70 000 euroa.

Valtiovarainministeriö korostaa, että ehdotetut kustannukset tulee kattaa nykyisten määrärahojen ja menokehysten puitteissa.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä
Juha Majanen

Osastopäällikön sijaisena,
hallitusneuvos Panu Pykönen

VN/22309/2023-VM-79

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: